

Leśny Kompleks Promocyjny „Lasy Środkowopomorskie”
Nadleśnictwo Warcino

Konkurs międzyszkolny „Ptaki Pomorza”

ETAP I – Szkoły podstawowe klasa IV-VI

Lasy Państwowe
DLA LASU, DLA LUDZI

**Ptaki miast, terenów
podmiejskich i wsi oraz ptaki
parków i terenów leśnych**

*Zdjęcia wykorzystane
w prezentacji
pochodzą ze stron
internetowych.*

Konkurs „Ptaki Pomorza”

- Informacje odnośnie gatunków ptaków, pozyskiwane z różnych źródeł mogą być ze sobą sprzeczne, wynika to z różnic w populacjach na podstawie których zdobywane są informacje, zmian w zachowaniach ptaków oraz ze stanu wiedzy np. w roku wydania książki. Pytania konkursowe **etapu I** będą dotyczyły wyłącznie informacji zawartych w poniższej prezentacji.
- Jakiś czas temu **nazwy gatunkowe części ptaków** zostały uproszczone do jednoczłonowych i np. sikora modra została modraszką, a pokrzewka czarnołbista – kapturką. Dlatego też w nagłówkach stron z poszczególnymi gatunkami podane są dwie nazwy – nowa i stara.
- Przy każdym gatunku zamieszczono jego **status prawny** zgodny z nowym rozporządzeniem Ministra Środowiska, które weszło w życie dnia 6 października.
- W prezentacji zamieszczono zdjęcia piór, jaj, gniazd i sylwetek ptaków których znajomość będzie niezbędna **w II etapie konkursu**. Ze względu na podobieństwo piór i jaj różnych gatunków ptaków w II etapie konkursu będą wykorzystane te same zdjęcia co zamieszczone w prezentacji. Ponadto na slajdzie z którego będzie trzeba rozpoznać gatunek będzie przedstawione od jednego do kilku elementów, np. jajo i sylwetka.
- W prezentacji zamieszczono odgłosy ptaków, których znajomość będzie potrzebna **w II etapie konkursu**. Dla ułatwienia nauki głosów dołączono ich słowny opis. Ptaki mają różne głosy i pieśni zależnie od tego co chcą wyrazić. W prezentacji zamieszczono przykładowe, najpopularniejsze głosy.

Dokarmianie ptaków zimą

Dokarmianie ptaków powinno odbywać się tylko podczas **mroźnych zim**, kiedy ptaki mają duże trudności w znalezieniu pokarmu.

Cel dokarmiania: jest danie ptakom wsparcia w okresie mrozów

Nie powinno się dokarmiać ptaków przez cały rok, gdyż powoduje to:

- uzależnianie od człowieka
- wabienie ptaków w jedno miejsce, o którym szybko dowiedzą się drapieżniki
- zaburzenie instynktów u ptaków wędrownych, które mogą przez to zginąć

Dokarmianie ptaków zimą

Zasady dokarmiania ptaków:

- rozpoczęte dokarmianie należy kontynuować przez całą zimę (listopad – marzec)
- cieplejsze okresy – mniej intensywne dokarmianie
- w pobliżu karmnika powinno znajdować się poidło
- nie wolno podawać: spleśniałego chleba, zepsutych kasz, stęchłego ziarna, pokarmów solonych
- **karmnik powinien:**
 - być umieszczony z dala od krzewów
 - wokół karmnika, w promieniu kilku metrów, mogą znajdować się jedynie niskie trawy
 - zapewniać ptakom nieskrępowany dostęp i drogę ucieczki
 - być regularnie oczyszczany z zalegających resztek jedzenia i odchodów mieć taką konstrukcję, aby chronił karmę przed zawilgoceniem (przed deszczem i śniegiem) - wilgotne, zamarzające pokarmy uszkadzają ptakom przełyki oraz nadmiernie wyziębiamy organizmy

Dokarmianie ptaków zimą

Różne grupy ptaków powinny być karmione odpowiednim pokarmem.

- **owadożerne: sikory, dzięcioły i kowalik** – dieta wysokokaloryczna i bogata w białko: słonina, nasiona roślin, głównie oleistych (konopia, słonecznik, len, mak, rozdrobnione pestki dyni i ogórka, kukurydza, pszenica oraz nasiona drzew iglastych dla sikor leśnych)
- **ziarnojady: wróble, mazurek, zięby, czyż** – proso, drobne kasze, nasiona oleiste: słonecznik, len, mak

Dokarmianie ptaków zimą

- **miękkojady: kos, kwiczoł, szpak, rudzik** – pokrojone rodzynki, daktyle, morele, kawałki jabłka rozłożone na tacy na ziemi, ponad to zebrane latem oraz jesienią i zamrożone (suszone owoce są niebezpieczne dla ptaków, gdyż pęcznieją po zjedzeniu) owoce czarnego bzu, jarzębiny, porzeczek, jagód aronii
- **wszystkożerne: gawrony, kawki, sierpówki** – grube kasze, pszenica, pokrojone w drobną kostkę czerstwe, białe pieczywo

Ptaki w mieście

Miasto nie kojarzy się z najlepszym miejscem dla życia dla ptaków. Wydaje się raczej, że ptaki wolą tereny lasów, dolin rzek i inne malownicze, spokojne miejsca. Są jednak gatunki przyzwyczajone do życia w „betonowej dżungli”. W mieście można znaleźć schronienie, pokarm, jest też mniej drapieżników.

- Można łatwo zauważyć, że ptaki żyjące w mieście są **mniej płochliwe** od tych żyjących poza nim. Są przyzwyczajone do obecności człowieka (ale pozostają w bezpiecznej odległości, dającą możliwość ucieczki!)
- Wiele ptaków żyjących w mieście **zatraca instynkt migracyjny** mimo, że inne ptaki tego samego gatunku żyjące poza miastem odlatują na zimę do „ciepłych krajów”. Dla części gatunków nie jest to problem, ale np. dla łabędzi może to być śmiertelnie groźne. Te łabędzie które zostaną w kraju na zimę w nadziei na dostęp do pokarmu całą zimę mogą zginąć kiedy zrobi się bardzo zimno!
- **Życie w mieście może być dla ptaków bardzo niebezpieczne!** Ich gniazda mogą być zamurowywane podczas remontów, a materiały wykorzystane na gniazdo lub znalezione pokarm mogą okazać się niebezpieczne lub trujące.

Ptaki terenów podmiejskich, ruderalnych i wiejskich

W ścisłych centrach miast, wśród bloków i wieżowców najczęściej spotyka się tylko kilka gatunków ptaków, ale na osiedlach i tzw. terenach ruderalnych żyje więcej gatunków. Znajdują tam odpowiednie miejsce na gniazda i pokarm, który jest przez nie najbardziej lubiany.

- **Tereny podmiejskie**, to miejsca gdzie jest mniejszy ruch i hałas ale też jest więcej zieleni. Na terenach przemysłowych i w ruinach bardzo chętnie zakładają gniazda np. kopciuszk (zdjęcie obok), które pokarmu poszukują w pobliskich terenach zielonych.
- **Tereny ruderalne**, czyli obszary zmienione przez człowieka takie jak wysypiska gruzu i śmieci, rowy, nasypy kolejowe, parkingi, pobocza dróg i obszary budowy. Często są pokryte kamieniami, gruzem, żwirem, zazwyczaj suche, ale czasem z kałużami wody, zwłaszcza w wykopach. Na takich obszarach żyją np. dzierlatki (zdjęcie obok), które budują gniazda na ziemi, okryte kępą traw.
- **Tereny wiejskie**, niewielkie obszary zamieszkałe przez ludzi, gdzie ptaki mogą znaleźć schronienie, a jednocześnie mają dostęp do pokarmu.

Gołąb miejski

SIEDLISSKO

- Gołąb jest ptakiem najbardziej kojarzonym z **miastem**, zasiedla wszelkie tereny spełniające dwa warunki: **stałe źródło pokarmu i miejsce do założenia gniazda. Zasiedla miasta całego kraju.**
- W miastach można je zobaczyć w miejscach najczęściej odwiedzanych przez ludzi, tj. **placach, parkach, w sąsiedztwie centrów handlowych i na osiedlach mieszkaniowych. Najchętniej zasiedla tereny starej zabudowy.**
- Jak gołąb trafił do miast? Ptak ten pochodzi od **gołębia skalnego**, który jak sama nazwa wskazuje zakłada gniazda na skałach. Gatunek ten żyje na obszarze basenu Morza Śródziemnego. Kiedy na tym obszarze pojawiły się miasta ptak prawdopodobnie zaczął je zasiedlać ze względu na dużą ilość pokarmu, a następnie rozprzestrzenił się na całą Europę.
- Gołąb miejski nie jest oddzielnym gatunkiem niż gołąb skalny. Jest to forma która nie występuje w naturalnych siedliskach poza terenami zurbanizowanymi.

POKARM

- Gołąb odżywia się **pokarmem roślinnym, głównie nasionami**. Nie gardzi jednak odpadkami, np. resztkami pieczywa, a nawet mięsem.

MIGRACJE

- **Ptak osiadły.**
- Migruje tylko na małe odległości do miejsc zdobywania pokarmu.

Gołąb miejski

DYMORFIZM PŁCIOWY

W ubarwieniu brak cech odróżniających samca i samicę.

ROZRÓD

- To, że przodkowie gołębia miejskiego gnieździł się na skałach przejawia się tym, że gołąb miejski nie gnieździ się na drzewach! Gniazda zakłada na gzymsach, zakamarkach murów, balkonach, itp.
- Gniazdo gołąb buduje z **patyków i trawy**.
- Gołębie kiedy mają odpowiednie warunki mogą odbyć wiele lęgów w roku (2-3 lęgi, niekiedy 4). Jaja są składane najczęściej między kwietniem, a sierpniem.
- Samica składa 2 białe jaja, które wysiaduje na zmianę z samcem **16-19 dni**. Młode przebywają w gnieździe **25-37 dni**. Początkowo są karmione wydzieliną wola rodziców, tzw. ptasim mlekiem.

CIEKAWOSTKI

Ludzie często narzekają na sąsiedztwo gołębi, ze względu na zanieczyszczanie przez nie parapetów i gzymsów.

W wielu publicznych miejscach instalowane są druty uniemożliwiające gołębiom lądowanie i przebywanie tam (co wg prawa jest zabronione).

GŁOS

- W okresie toków samce drepczą dookoła samic z nastroszonymi piórami wydając głos „u-ru-ku”.

Ochrona częściowa.

Pisklę gołębia

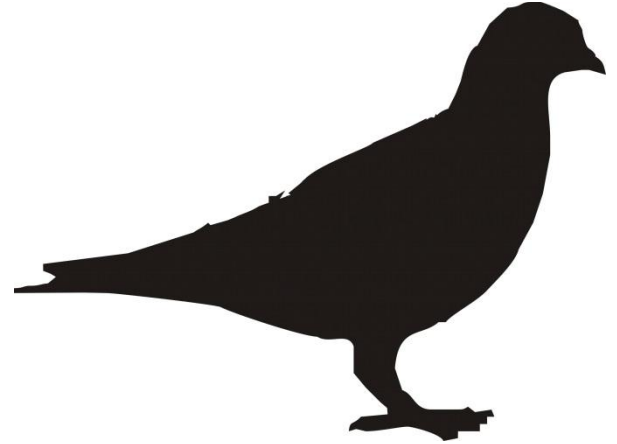
Gołąb miejski

Pióro gołębia

Jaja gołębia miejskiego

Sylwetka gołębia

Gniazda gołębi miejskich

Wróbel, wróbel zwyczajny

SIEDLISSKO

- Ptak ten pochodzi z Azji. Wróble występują powszechnie na terenach zamieszkałych przez ludzi i raczej nie spotyka się ich poza tymi obszarami. Żyją głównie w miastach. Ostatnio obserwuje się, że wróbli jest coraz mniej, choć nikt nie wie czemu. Zapewne jest bardzo wiele powodów, które się na to składają: zwiększenie ilości ptaków takich jak sroka i wrona w miastach, brak miejsc na gniazda, itd.

POKARM

- Wróble jedzą części roślin takie jak nasiona i pączki, ale w ich diecie znajdują się też owady. Ptaki te zjadają również kaszę i chleb. Pisklęta karmione są głównie gąsienicami i larwami.

MIGRACJE

- Ptak osiadły.

samiec

samica

Wróbel, wróbel zwyczajny

DYMORFIZM PŁCIOWY

Samica i samiec mimo, że oboje mają brązowe ubarwienie znacznie się między sobą różnią. Samiec ma intensywnie brązową głowę z szarą czapeczką. Samiczka ma bardziej jednolity kolor.

ROZRÓD

- Wróble do budowania gniazd wykorzystują **szczeliny w budynkach i pod dachówkami**, a także inne podobne miejsca, w tym budki lęgowe. W przeciwieństwie do mazurków, czasem gnieźdzą się też w pnączach pokrywających budynki.
- Gniazdo w kształcie kuli budowane jest z **suchych źdźbeł traw i słomy, a wyścielone jest piórami**. Wróble do budowy wykorzystują też szmaty i papier.
- Wróble mogą mieć 2-3 lęgi w roku, czasem nawet 4. Rozpoczyna je w końcu marca, a ostatnie odbywają się w sierpniu.
- Wróbel składa **4-6 jaj** (niebieskobiałych, bladzielonych lub szarych z plamkami jasnoszarymi), które wysiadywane są na zmianę przez oboje rodziców przez **11-14 dni**. Pisklęta przebywają w gnieździe przez **13-17 dni**.

CIEKAWOSTKI

Wróble, w przeciwieństwie do gołębi nie są postrzegane przez ludzi negatywnie. Może coś wspólnego ma z tymi znana wszystkim postacią Wróbelka Elemelka?

GŁOS

- Wróbel wydaje monotonne ćwierkanie, które można opisać jako: „tszilp”.

Ochrona ścista.

pisklę wróbla

Wróbel, wróbel zwyczajny

Lotka wróbla

Jaja wróbla

Sylwetka wróbla

Gniazda wróbli

Pustułka, pustułka zwyczajna

SIEDLISKO

- Pustułki mogą mieszkać zarówno w lasach (gdzie polują na obszarach pól i łąk), jak i w miastach. Pustułek w miastach jest coraz więcej (ponad połowa krajowej populacji), co świadczy o tym, że dobrze się tam czują: mają dużo pokarmu i miejsc do gniazdowania. W Warszawie żyje ok. 70 par, w Poznaniu ok. 80, a we Wrocławiu aż ponad 100 par.

POKARM

- Populacje leśne polują na łąkach i polach na gryzonie i drobne ptaki. Populacje miejskie polują na drobne ptaki, np. wróble.

MIGRACJE

- **W miastach ptak osiadły**, Może się przemieszczać na małe odległości w okresie zimy.
- Pozostałe ptaki mogą migrować na niewielkie odległości lub w przypadku mroźnych zim na południe Europy.

DYMORFIZM PŁCIOWY

- Samiec ma szary „hełm” i ogon. Samica ma bardziej jednolite ubarwienie.

Pustułka, pustułka zwyczajna

ROZRÓD

- Pustułki w miastach wybierają do lęgów **wnęki pod okapem dachu, okna na strychach, załomy murów i wieże kościołów**, o ile te miejsca nie są dostępne dla ludzi.
- Pustułki nie budują gniazd, **zajmują gniazda srok i wron, a czasem składają jaja po prostu na podłożu w gruzie lub żwirze**. Chętnie wykorzystują też skrzynki lęgowe.
- Pustułki przystępują do lęgów zwykle **w drugiej połowie kwietnia**.
- Samica składa **3-8** ceglastych, nakrapianych jaj w dwudniowych odstępach. Podczas **27-29 dni** wysiadywania jaj samicę na krótko zastępuje samiec. Pisklęta przebywają w gnieździe **27-36 dni**, czyli przebywają w nim do końca czerwca, początku lipca.

CIEKAWOSTKI

Pustułki w miastach są akceptowane przez mieszkańców, a nawet lubiane! Brak sympatii mogą do nich odczuwać pewnie tylko właściciele budynków, gdzie pustułki wychowują młode, bo w tym okresie nie wolno przeprowadzać w tym miejscu remontu. Jeśli ma być przeprowadzony remont budynku,

w którym stwierdzono lęgi pustułek należy już na jesieni zatkać otwory mogące stanowić miejsce na lęgi. W ten sposób podczas wiosenno-letniego remontu nie ma już problemu niepokojenia ptaków, gdyż w tym roku będą po prostu odbywać lęg gdzie indziej.

GŁOS

- Pustułka wydaje przenikliwy dźwięk który można opisać „kikiki”.

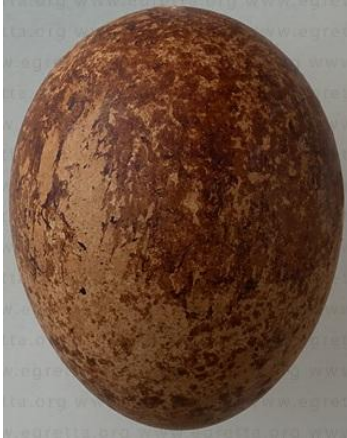
Ochrona ścisła.

Pustułka, pustułka zwyczajna

Lotka
pustułki

Jaja pustułek

Sylwetka pustułki

Gniazda pustułek

Jerzyk, jerzyk zwyczajny

SIEDLIŠKO

- Podobnie jak w przypadku gołębca miejskiego, jerzyki pierwotnie gniazdowały na skałach. Dlatego też problemem dla jerzyków jest przemieszczanie się po płaskich powierzchniach, wolą czepiać się ścian i klifów. Pierwotnie jerzyki zasiedlały załomy skał i wysokie drzewa. Obecnie licznie zasiedlają miasta. W miastach najwięcej jerzyków zasiedla stare kamienice.

POKARM

- Jerzyki żywią się wyłącznie pokarmem złowionym w locie! Są to owady takie jak chrząszcze, pająki i muchówki.

MIGRACJE

- **Ptąk migrujący.** Przylatuje do Polski na koniec kwietnia lub na początku maja.
- Jerzyki odlatują do Afryki na koniec lipca. Migrujące przez Polskę ptaki można obserwować do połowy września.

DYMORFIZM PŁCIOWY

- W ubarwieniu brak cech odróżniających samca i samicę.

Jerzyk, jerzyk zwyczajny

ROZRÓD

- Jerzyki zajmują **szczeliny w elewacjach budynków**, ale też opuszczone gniazda oknówek i budki lęgowe.
- Ażurowe gniazdo jerzyka zbudowane jest **ze źdźbeł i piór** zebranych w powietrzu sklejanym śliną.
- Jerzyki rozpoczynają lęgi od połowy maja. Odchowują tylko jeden lęg w roku.
- Samica składa **2-3 białe jaja** w 2-3 dniowych odstępach. Wysiaduje je na zmianę z samcem przez **18-21 dni**. Pisklęta opuszczają gniazdo po **35-36 dniach** w pełni zdolne do lotu.

CIEKAWOSTKI

Jerzyki znane są z tego, że większość życia spędzają w powietrzu. W locie jedzą i piją. Dziennie pokonują kilkaset kilometrów. Są najsprawniejszymi lotnikami wśród ptaków! Na ziemi lądują tylko osłabione lub chore osobniki. Z ziemi jerzyki nie potrafią się nawet poderwać do lotu.

Dla jerzyków dużym zagrożeniem jest ocieplanie budynków, a przez to zatykanie otworów gdzie żyją. Organizacje społeczne podejmują działania w celu budowania specjalnych wież dla jerzyków, gdzie mogłyby spokojnie gniazdować. Jerzyki

w przeciwieństwie do wielu innych ptaków nie brudzą odchodami elewacji budynków. Niektórym osobom mogą przeszkadzać ich głośne krzyki w okresie lęgów.

GŁOS

- W locie jerzyk wydaje wysoki dźwięk który można opisać „sri, srieh”.

Ochrona ścisła.

pisklę jerzyka

Jerzyk, jerzyk zwyczajny

Lotka jerzyka

Jaja jerzyka

Sylwetka jerzyka

Gniazda jerzyka

(na gnieździe z lewej strony widać owady-pasożyty jerzyków).

Kawka zwyczajna

SIEDLIŚKO

- Tereny zurbanizowane w całym kraju, najczęściej obrzeża miast i tereny wiejskie, ale też osiedla i centra miast. Kawki zaczęły gniazdować w szczelinach budynków, przewodach kominowych i wentylacyjnych. Z braku innych miejsc kawki mogą zaadaptować stare gniazdo gawronów.

POKARM

- W okresie lęgowym podstawę diety stanowią owady i ich larwy, okazjonalnie drobne gryzonie, ślimaki, jagody. W zimie kawki jedzą głównie ziarno zbóż oraz wszystko co znajdą. W okresie lęgów kawki bywają szkodliwe, wybierając jaja lub pisklęta drobnych ptaków śpiewających

MIGRACJE

- **Ptaka nie migrujący.**

DYMORFIZM PŁCIOWY

- W ubarwieniu, wyglądzie i rozmiarze brak cech odróżniających samca i samicę.

Kawka zwyczajna

ROZRÓD

- Pierwotnie gniazda mieściły się w dziuplach i szczelinach skał, później kawki zaczęły gniazdować w szczelinach budynków, przewodach kominowych i wentylacyjnych
- Typowe gniazdo to duże, chaotyczne zbiorowisko gałęzi poprządkanych szmatami, papierem
- Okres lęgowy trwa od **połowy kwietnia**. Kawka wyprowadza 1 czasami 2 lęgi w roku.
- Samica składa **4-7 jaj**, w białym kolorze, które wysiaduje tylko samica przeciętnie **18 dni**. Pisklęta opuszczają gniazdo po **30-35 dniach** lecz karmione przez rodziców **ok. 4 tyg.**

CIEKAWOSTKI

- Kawki produkują wypluwki
- Wiązanie się w pary następuje wiosną, rok przed osiągnięciem dojrzałości płciowej i pozostają w parach na całe życie

GŁOS

- Głosem jest cichy śpiew będący wiązką delikatnych szczebiotów „dir”, na nagraniu słychać również bardziej przeciągły dźwięk oznaczający zaniepokojenie.

Ochrona ścisła.

Kawka zwyczajna

Jaja kawki

Sylwetka kawki

Lotka
kawki

Gniazda kawki

Sroka, sroka zwyczajna

SIEDLISSKO

- Zasięla miasta, przedmieścia i wsie, unika lasów. Wybiera miejsca gdzie rosną grupy dużych drzew, jak zieleń osiedlowa, parki, skwery i cmentarze.

POKARM

- Wszystkożerna, na wiosnę chętnie wybiera z gniazd innych ptaków pisklęta i jaja. Poza tym zjada owady, ziarna i resztki ludzkich pokarmów, w tym owoce, pieczywo i inne odpadki spożywcze.

MIGRACJE

- Ptak osiadły.

DYMORFIZM PŁCIOWY

- W ubarwieniu brak cech odróżniających samca i samicę. Jędną różnicą jest to, że najczęściej samce mają trochę dłuższy ogon niż samice.

Sroka, sroka zwyczajna

ROZRÓD

- Sroki gniazda umieszczają **wysoko na drzewach**.
- Gniazdo ma kształt dużej kuli, **budowane z patyków i błota**.
- Lęgi rozpoczynają się **w kwietniu i trwają do maja, czerwca**. Sroki odchowują tylko jeden lęg w roku.
- Samica składa **5-8** zielonkawoniebieskich jaj, pokrytych brązowymi plamkami. Wysiaduje je przez **17-18 dni**. Pisklęta opuszczają gniazdo po **22-24 dniach**.

CIEKAWOSTKI

Sroki podczas zimy gromadnie nocują skupiających od kilkudziesięciu do kilkuset ptaków.

GŁOS

- Sroka odzywa się głośnym głosem który można opisać „tszakszak”.

Ochrona częściowa.

pisklę sroki

Sroka, sroka zwyczajna

Jaja sroki

Sylwetka sroki

Gniazda srok

Lotka
sroki

Szpak, szpak zwyczajny

SIEDLIŚKO

- Zasiedla brzegi starych drzewostanów, parki, sady i ogrody. Bardzo chętnie zasiedla miasta: stare parki miejskie i osiedla z zabudową willową.

POKARM

- **Owady i ich larwy** (najchętniej drutowce i pędraki) oraz **owoce**. Pokarmu szuka na polach, łąkach i pastwiskach.

MIGRACJE

- **Ptak częściowo migrujący.** Część ptaków zimuje w Polsce. Pozostałe przylatują do Polski na koniec lutego.
- Część odlatuje do Europy zachodniej i Afryki w listopadzie.

DYMORFIZM PŁCIOWY

- W ubarwieniu właściwie brak cech odróżniających samca i samicę. Jedynymi różnicami jest to, że wiosną i latem samce mają siną nasadę dzioba oraz brak u nich kropek na piersi.

Szata godowa

Szata spoczynkowa

Szpak, szpak zwyczajny

ROZRÓD

- Gniazda zakładane w **budkach lęgowych i dziuplach.**
- Gniazdo wyściełane jest **trawą i suchymi liśćmi.**
- Szpaki rozpoczynają lęgi w kwietniu. Odchowują tylko jeden do dwóch lęgów w roku.
- Samica składa **3-6** bladoniebieskich jaj. Rodzice wysiadują je przez **14 dni** zmieniając się co pół godziny. W nocy jaja wysiaduje tylko samica. Pisklęta opuszczają gniazdo po **21 dniach.**

CIEKAWOSTKI

Szpaki występują licznie na terenie całego kraju. Po lęgach gromadzą się w duże stada. Jesienią gromadnie nocują na drzewach.

GŁOS

- Śpiew szpaka złożony jest z naśladownictw głosów ptaków i ssaków, silników i innych dźwięków. Najbardziej charakterystycznym głoś szpaka można opisać „chprreh”.

Ochrona ścista.

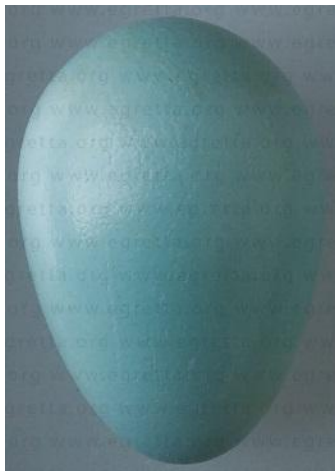

Młody szpak

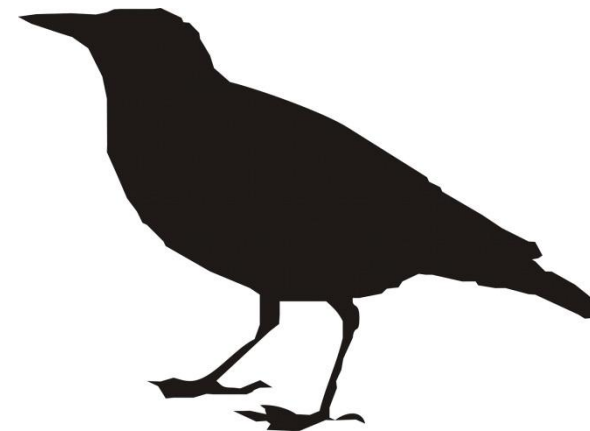
Szpak, szpak zwyczajny

Lotka
szpaka

Jaja szpaka

Sylwetka szpaka

Gniazda szpaków

Sierpówka

SIEDLISSKO

- Sierpówki przybyły do Europy z południowego wschodu w XX wieku. Pierwsze lęgi tego ptaka w Polsce stwierdzono na obszarach miast ok. 1940 roku. Obecnie sierpówka występuje w całej Polsce, wyłącznie w miastach i na osiedlach (najchętniej willowych).

POKARM

- Sierpówki zjadają nasiona roślin, ziarna zbóż i pieczywo. Pokarmu poszukują na ziemi.

MIGRACJE

- **Ptak osiadły.**

DYMORFIZM PŁCIIOWY

- W ubarwieniu brak cech odróżniających samca i samicę.

Sierpówka

ROZRÓD

- Sierpówki budują gniazda na **gałęziach drzew lub elewacjach budynków, czasem na balkonach.**
- Gniazdo jest niewielką konstrukcją zbudowaną z **patyków, a czasem nawet drutów.**
- Sierpówki rozpoczynają lęgi od marca. Do września mogą odchowić średnio 3-4 lęgi w roku, czasem nawet 6.
- Samica składa **2** białe jaja które są wysiadywane przez oboje rodziców przez **14 dni**. Pisklęta opuszczają gniazdo po **21 dniach**.

CIEKAWOSTKI

Sierpówka jest ptakiem mało płochliwym. Inne jej nazwy to synogarlica turecka, a lokalnie kobuch lub cukrówka.

GŁOS

- Pieśń to niskie gruchanie opisywane jako „du duh du”.

Ochrona ścisła.

pisklę sierpówki

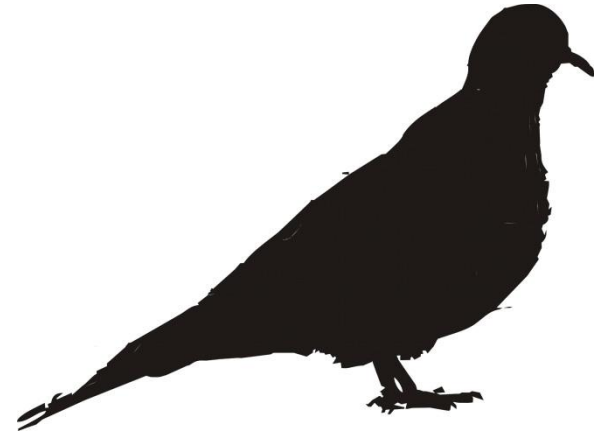
Sierpówka

Lotka
sierpówki

Jaja sierpówki

Sylwetka sierpówki

Gniazda sierpówek

Bogatka, sikora bogatka

SIEDLISKO

- Bogatka występuje we wszystkich typach lasów, zadrzewień i zieleni miejskiej: w parkach, na osiedlach, itd.

POKARM

- Zjada owady żyjące na liściach i gałęziach drzew oraz nasiona drzew iglastych i liściastych. W miastach chętnie korzysta z pokarmu wysypanego w karmnikach oraz ze słoniny.

MIGRACJE

- Ptak osiadły.

DYMORFIZM PŁCIOWY

- U samca czarny pas przebiegający przez środek piersi jest szerszy. U samicy żółta barwa piersi jest również odrobinę mniej intensywna.

Bogatka, sikora bogatka

ROZRÓD

- Bogatka gniazduje w **dziuplach i skrzynkach lęgowych**, a w miastach w **zakamarkach budowli**, a nawet w słupach. Gniazdo zakłada na wysokości do 4 m.
- Gniazdo wije z **mchu i suchych traw**. Wyściółka gniazda zrobiona jest z **sierści, włosów i puchu**. Gniazdo musi być bardzo ciepłe aby ogrzać dużą ilość jaj.
- Bogatki rozpoczynają lęgi od maja. Odchowują 2 lęgi w roku. Drugi ma miejsce w czerwcu.
- Samica składa **8-12 jaj**. Mają one białą barwę oraz brązowe plamki. Wysiaduje je przez **13 dni**. Pisklęta opuszczają gniazdo po **15-20 dniach**.

CIEKAWOSTKI

Najpospolitszy i największy polski gatunek sikory. W mroźne noce bogatki chronią się w budkach i szczelinach (np. słupy ogrodzeń).

GŁOS

- Śpiew sikorki składa się z rytmicznie powtarzanych krótkich dźwięków. Bogatka ma bogaty repertuar, dzięki można opisać m.in. Jako: „pink pink”, „si jutti jutti” i „ti tuui”.

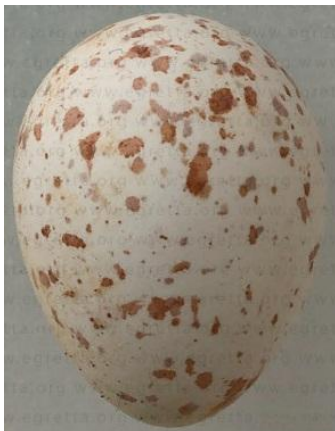
Ochrona ścista.

Bogatka, sikora bogatka

Lotka bogatki

Jaja bogatki

Sylwetka bogatki

Gniazda bogatek

Wrona siwa

SIEDLIŠKO

- Wrony licznie żyją w miastach, a poza nimi preferują tereny otwarte, głównie w dolinach rzek. W miastach gniazdują w parkach i innych typach zadrzewień. W Warszawie żyje ok. 1 500 par.

POKARM

- Wrony zjadają bezkręgowce, drobne kręgowce, jaja i pisklęta ptaków. Ponad to żywią się owocami, nasionami, ziarnami zbóż i odpadkami spożywczymi. Wrony znane są z tego że rzucają orzechami o ziemię, często pod koła samochodów, żeby rozbić łupinę.

MIGRACJE

- **W Polsce ptak osiadły.**

DYMORFIZM PŁCIOWY

- W ubarwieniu brak cech odróżniających samca i samicę.

Wrona siwa

ROZRÓD

- Wrony budują gniazda w koronach drzew.
- Gniazda wron są budowane z **gałązek** wyłożonych glina. Wyściełane są **sierścią i suchą trawą**.
- Wrony rozpoczynają lęgi od marca. Odchowują tylko jeden lęg w roku.
- Samica składa **4-6 jaj** o niebieskiej barwie. Jaja pokryte są brązowymi plamkami. Wysiaduje je przez **18 dni**. Pisklęta opuszczają gniazdo po **33 dniach**.

CIEKAWOSTKI

Wrony mają silne dzioby, mocniejsze od gawrona. Inteligencją dorównują psom. Młode ptaki przebywają w towarzystwie rodziców do lipca. Jesienią i zimą wrony nocują gromadnie. Żyją w stałych „małżeństwach”. Mogą mieć potomstwo z pokrewnym gatunkiem, wroną która jest całkowicie czarna (czarnowron).

GŁOS

- Odzywa się chrapliwym krakaniem „kraa”. Śpiewa bardzo rzadko, cichym szczebiotem.

Ochrona częściowa.

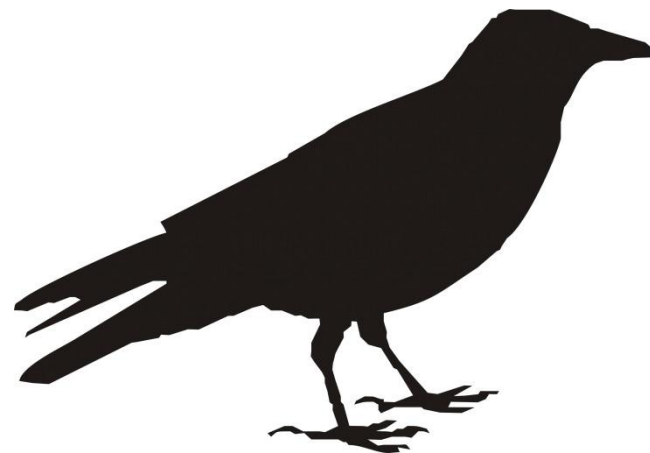
Wrona siwa

Lotka
wrony

Jaja wrony

Sylwetka wrony

Gniazda wrony

Kos

SIEDLIKO

- Kosy można zaobserwować w zieleni miejskiej, parkach, ogrodach i lasach. W Warszawie kosy gniazdują od około 1950 roku. Obecnie lęgi odchowuje tam ok 1 000 par.

POKARM

- Kosy zjadają dżdżownice, ślimaki, owady i pająki. Jesienią i zimą odżywiają się owocami. Chętnie wtedy korzystają z karmników, gdzie pokarm w postaci np. pokrojonych jabłek, wystawia się na ziemi w tackach.

MIGRACJE

- **W mieście ptak osiadły.** Przylatuje do Polski od marca do kwietnia.
- Kosy odlatują do Afryki od października do listopada.

DYMORFIZM PŁCIOWY

- Samiec jest czarny z żółtym dziobem i żółtą obrączką dookoła oka. Samica brązowa z delikatnym kreskowaniem na piersi i szarawym dziobem.

samiec

samica

Kos

ROZRÓD

- Na lokalizację gniazda kosy wybierają krzewy lub małe drzewa, ale również wnęki murów lub drzew – „półdziuple”.
- Zewnętrzna warstwa gniazda zbudowana jest z **suchych traw, liści, folii**. Wnętrze wypełnione jest sklejoną ziemią i próchnem tworząc misę.
- Rozpoczynają lęgi w marcu. Odchowują 1-2 lęgi w roku, czasem więcej.
- Samica składa **4-5 jaj**. Niebieskie jaja pokryte są drobnymi brązowymi plamkami. Samica wysiaduje je przez **14 dni** (rzadko zastępuje ją samiec). Pisklęta opuszczają gniazdo po **15 dniach**.

CIEKAWOSTKI

Jest to najliczniejszy w Polsce przedstawiciel drozdów. Samiec i samica na swoim terenie lęgowym nie tolerują innych kosów, intruzów przeganiają dziobami i pazurami.

GŁOS

- Kos ma bardzo szeroki repertuar. Samce często śpiewają donośnym, fletowym śpiewem z wysokich miejsc jak gałęzie czy anteny wydając dźwięki opisane jako „djutiidjutiididsrieh”. Zimowe śpiewy samców mają na celu oznaczenie terytorium.

Ochrona ścista.

młody kos

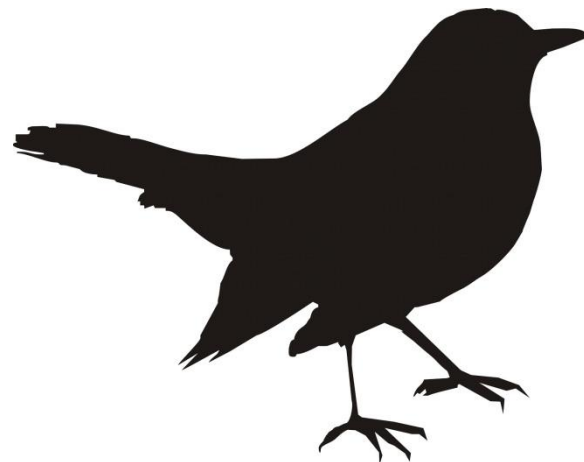
Kos

Lotka
kosa

Jaja kosa

Sylwetka kosa

Gniazda kosów

Kopciuszek

SIEDLIŠKO

- Pierwotnie kopciuszek zamieszkiwały tereny skalne. Obecnie występuje na terenach zabudowanych ale niewielka część polskich ptaków żyje w i w górach (np. Tatry) i kamieniołomach. Zasiedla wsie, tereny ruderalne i miasta, zarówno budynki o jednej kondygnacji, jak i wyższe, rzadziej wieżowce w centrach dużych miast. W Warszawie gniazduje około 2 000 par.

POKARM

- Owady (w tym motyle), pająki żyjące na elewacjach budynków i dachach. Potrafi chwycić ofiary w locie. Jesienią żywi się owocami.

MIGRACJE

- **Ptaka migrujący.** Przylatuje do Polski na koniec marca lub na początku kwietnia.
- Odlatuje w październiku.

DYMORFIZM PŁCIOWY

- Samiec szaroczarny ze rdzawym ogonem. Samica szarobezowa z rdzawym ogonem.

samiec

Samica z młodymi

Kopciuszek

ROZRÓD

- Zasiedlają różne miejsca w budynkach: **szczeliny i elewacje budynków**, zakamarki strychów, altan, hal, itd.
- Gniazda budują z dużej ilości **suchych traw i korzonków**. Taka budowla wyścielana jest piórami i włosiem.
- Lęgi rozpoczynają się w końcu kwietnia. Później samica odchowuje drugi lęg który składa w czerwcu.
- Samica składa **4-6 najczęściej białych jaj**. Wysiaduje je przez **13-14 dni**. Pisklęta opuszczają gniazdo po **12-16 dniach**.

CIEKAWOSTKI

Kopciuszki mogą mieć czasem potomstwo z ptakiem o nazwie pleszka. Ich potomstwo ma ubarwienie pośrednie między dwoma gatunkami, a jego piosenka zawiera frazy używane przez kopciuszka i przez pleszkę.

GŁOS

- Śpiew kopciuszka to wiązanka melodyjnych zgrzytów opisywana jako: „wist tk tk tk”.

Ochrona ścisła.

młody kopciuszek

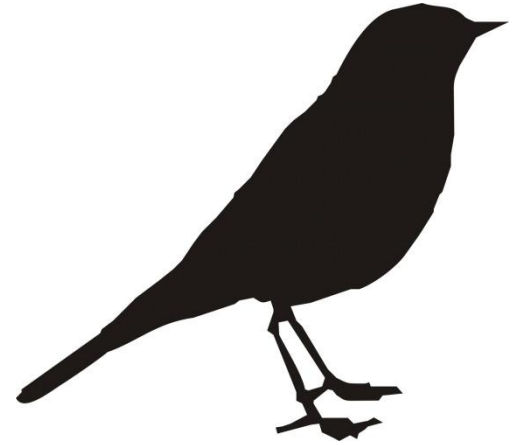
Kopciuszek

**Sterówka
kopciuszka**

Jaja kopciuszka

Sylwetka kopciuszka

Gniazda kopciuszków

Płomykówka

SIEDLISSKO

- Zasiada budowle różnego rodzaju, np. strychy kościołów, budynków gospodarczych i zabytkowych. Preferuje sąsiedztwo terenów otwartych, w przeciwieństwie do puszczyka który związane jest z lasami i parkami. Nie stwierdzono aby płomykówki gnieździły się w Warszawie, natomiast żyją w innych miastach Polski, gdzie stwierdzono pojedyncze pary: 3 w Zamościu, 1 w Poznaniu, itd. Reszta populacji zamieszkuje tereny podmiejskie i wiejskie.

POKARM

- Główny pokarm to gryzonie. Poluje również na nietoperze, ptaki i płazy. Na terenach zurbanizowanych, gdzie jest mniej pól sowy polują głównie na drobne ptaki, głównie na wróble.
- Podczas odchowowania młodych rodzina płomykówek zjada 100 myszy miesięcznie.

MIGRACJE

- Ptak ściśle osiadły.

DYMORFIZM PŁCIOWY

- W ubarwieniu brak cech odróżniających samca i samicę.

Płomykówka

ROZRÓD

- Preferuje **wieże kościołów i obszerne strychy**, ale może gnieździć się też w niewielkich zakamarkach i niszach.
- Nie buduje gniazd, stanowi je **nisza, gdzie składa jaja**. Miejsca tego nie wyściela w żaden sposób.
- Lęgi płomykówki trwają od marca do września. Najczęściej wyprowadza jeden lęg w roku, ale w latach kiedy jest dużo pokarmu, wyprowadzić nawet 2-3 lęgi.
- Samica składa **4-8** białych jaj w odstępach **2-3 dniowych**. Wysiaduje je przez **30-34 dni**, po czym wykluwają się pokryte białym puchem pisklęta. Pisklęta opuszczają gniazdo po 50-55 dniach.

CIEKAWOSTKI

Angielska nazwa płomykówki to Barn (stodoła) Owl (sowa), co świadczy o tym, jak silnie płomykówka jest kojarzona z miejscem, gdzie odbywa lęgi, czyli w budynkach przy osadach ludzkich. Przetrwanie płomykówki zależne jest od dostępności takich miejsc lęgowych. Ze względu na niewielką ich ilość w naszym kraju jest to gatunek zagrożony wyginięciem w Polsce. Obecność sów w budynku można wykryć odnajdując wypluwki, czyli zbitki sierści i kości ofiar, które są „wypluwane” przez płomykówkę. Swoją obecność płomykówka zaznacza też swoim charakterystycznym głosem, który usłyszany nocą z kościelnej wieży można uznać za głos zjawy.

GŁOS

- Samiec odzywa się gardłowym, krzykliwym opisywanym jako: „shrrreeeech”. Płomykówki wydają głosy przez całą noc od lutego do połowy kwietnia.

Ochrona ścisła.

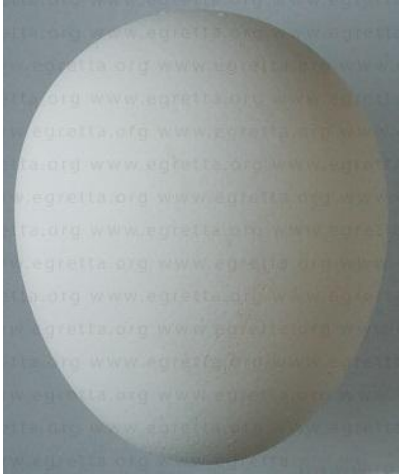

pisklę
płomykówki

Płomykówka

Pióro
płomykówki

Jaja płomykówki

Sylwetka płomykówki

Gniazda płomykówki

Kwiczot

SIEDLISKO

- Kwiczoty były pierwotnie związane z lasami olsowymi i dolinami rzecznyymi. Obecnie są to pospolite ptaki występujące w sadach i miastach (parki, cmentarze, osiedla). W Warszawie stwierdzono pierwsze lęgi kwiczotów w 1975 roku. Obecnie gniazduje tu 600-900 par.

POKARM

- Kwiczot je dżdżownice, ślimaki, owady, pająki. Jesienią jego dieta składa się z owoców, a zimą zjada najczęściej jarzębinę, głóg i jabłka. Korzysta z karmników jeśli pokarm jest rozłożony na ziemi.

MIGRACJE

- **Ptak migrujący.** Przylatuje do Polski od marca do kwietnia.
- Polskie kwiczoty od września do listopada odlatują na zachód Europy, wtedy populacje z północy Europy, gdzie zimy są chłodniejsze przylatują do Polski.

DYMORFIZM PŁCIOWY

- W ubarwieniu brak cech odróżniających samca i samicę.

Kwiczot

ROZRÓD

- Kwiczoty zakładają gniazda **w rozwidleniu gałęzi drzew.**
- Gniazdo wije z długich **źdźbeł, suchej trawy i liści.** Wnętrze jest wylepione iłem i gliną.
- Rozpoczynają lęgi kwietnia. Odchowują 2 lęgi w roku.
- Samica składa **5-7** niebieskawych jaj pokrytych czerwonymi plamkami. Wysiaduje je przez **13 dni.** Pisklęta opuszczają gniazdo po **14 dniach.**

CIEKAWOSTKI

Obecnie jest to ptak bardzo liczny w Polsce. Gatunek wręcz zwiększają swoją liczebność. Gniazduje w koloniach lub pojedynczo. Kwiczoty w pobliżu gniazda są bardzo agresywne i atakują dużo większe od siebie zwierzęta. Obrona polega na obrzucaniu intruza odchodami podczas lotu nurkującego. Jeśli jest nim ptak drapieżny odchody skleją mu pióra, co powoduje że jest on niezdolny do lotu i ginie.

GŁOS

- Kwiczot skrzeczy głośno, w sposób podobny do sroki, ale cichszy. Wydaje niemelodyjny dźwięk który można opisać jako „czak czak czak”.

Ochrona ścisła.

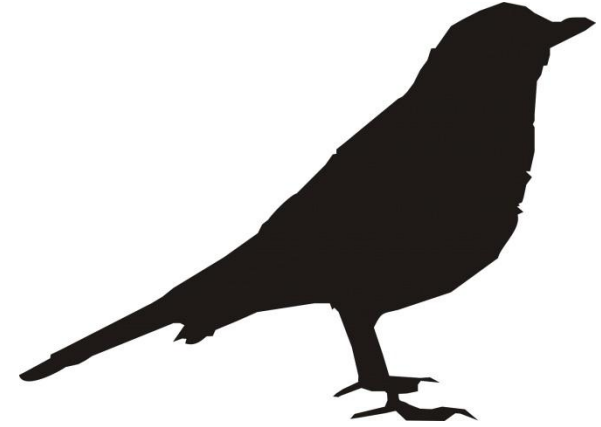

młody kwiczot

Kwiczot

Jaja kwiczota

Sylwetka kwiczota

Gniazda kwiczotów

Lotka
kwiczota

Pliszka siwa

SIEDLIŠKO

- Zasiedla głównie środowiska synantropijne. W miastach najliczniej występuje na ich peryferiach, na terenach ruderalnych, ogródkach działkowych i osiedlach willowych. Ponadto jest liczna na wsi. W Warszawie gniazduje ok. 800 par tego gatunku.

POKARM

- Pokarm pliszki stanowią drobne owady i pająki.

MIGRACJE

- **Ptak migrujący.** Do Polski przylatuje w marcu i kwietniu.
- Pliszki we wrześniu odlatują na zimę do północnej Afryki.

DYMORFIZM PŁCIOWY

- Samiec ma białą część twarzy i czoła oraz czarny kaptur i podgardle oraz białawy spód ciała.

samiec

samica

Pliszka siwa

ROZRÓD

- Pliszki zakładają gniazda **w budynkach, szczelinach murów i pod mostami.**
- Gniazda budują z dużej ilości **luźno ułożonych łodyg, korzonków i liści.** Budowle te wyścieła trawą, piórami i włosiem.
- Rozpoczynają lęgi w kwietniu lub maju. Odchowują dwa lęgi w roku.
- Samica składa **4-6 jaj**, które samica wysiaduje przez **13 dni.** Jaja mają białawy kolor, pokryte są drobnymi plamkami. Pisklęta opuszczają gniazdo po **14 dniach.**

CIEKAWOSTKI

Pliszki są liczne w całej Polsce. Poszukujące pokarmu pliszki można obserwować na ziemi, często na drogach. Można je poznać z daleka gdyż charakterystycznie podrygują i kiwają ogonem.

GŁOS

- Głos pliszki to ciche „cilip”.

Ochrona ścisła.

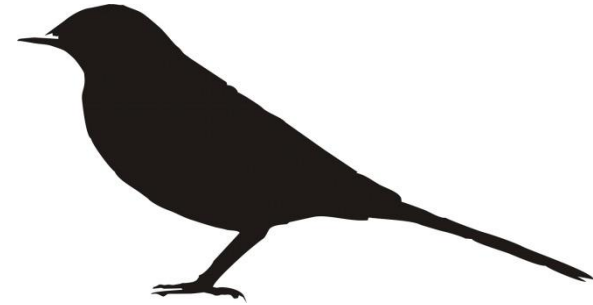

młoda pliszka siwa

Pliszka siwa

Jaja pliszki

Sylwetka pliszki

Lotka
pliszki

Gniazda pliszek

Leśny Kompleks Promocyjny „Lasy Środkowopomorskie”
Nadleśnictwo Warcino

Ptaki parków i terenów leśnych

Lasy Państwowe
DLA LASU, DLA LUDZI

*Zdjęcia wykorzystane
w prezentacji
pochodzą ze stron
internetowych.*

Przygotowanie ptaków do zimy

- **Przed nadejściem zimy ptaki intensywnie żerują.**
- Zgromadzony tłuszcz potrzebny jest jako rezerwa na podróż oraz do przetrwania zimy.
- **Po odbyciu godów, a przed nadejściem zimy, czyli na jesieni wiele ptaków przechodzi tzw. pierzenie.**
- Pierzenie polega na wypchnięciu starych piór przez pióra nowej generacji.
- Może obejmować całość upierzenia lub jej tylko część.
- Zajmuje od 4 do 11 tygodni zależnie od gatunku.
- Większość gatunków nie traci wtedy umiejętności lotu, gdyż pióra wymieniane są po kolei od zewnątrz do środka ptaka.

Przygotowanie ptaków do zimy

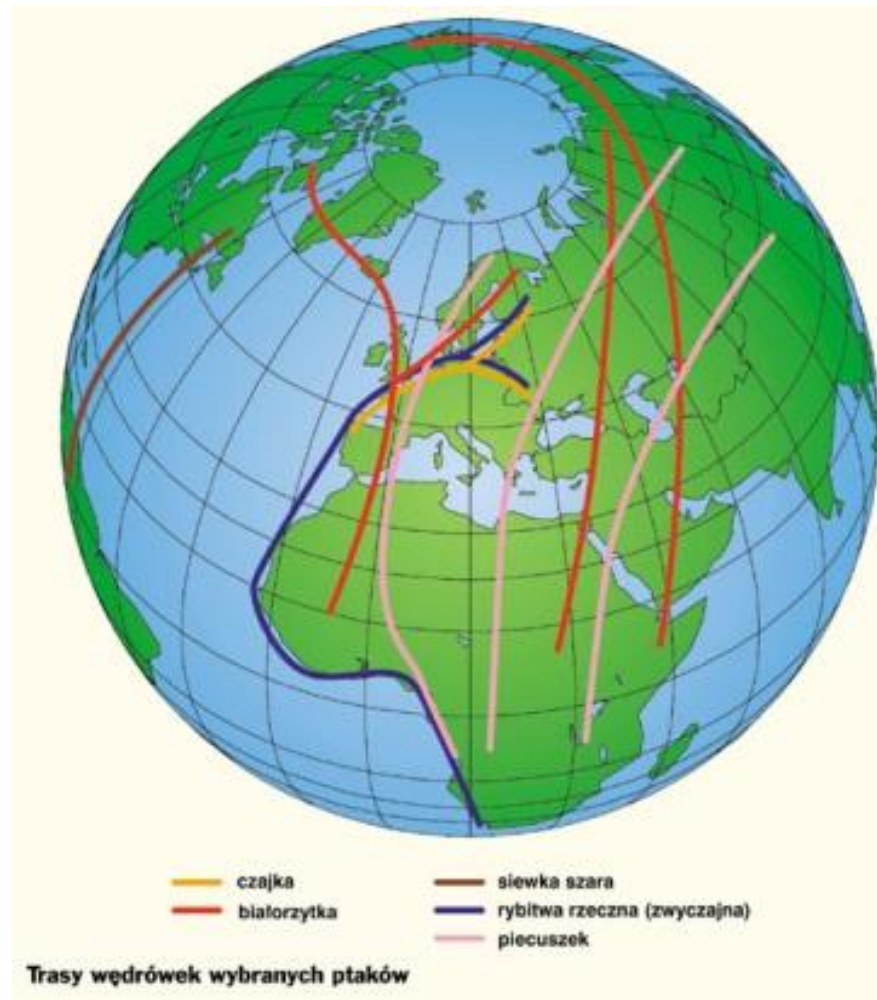
Ptaki dzielimy na:

- **Osiadłe** – ptaki przebywające w naszym kraju przez cały rok. Odbывают jedynie podróże na niewielką odległość, najczęściej w poszukiwaniu pokarmu.
- **Lęgowe** – ptaki przebywające w naszym kraju jedynie w okresie lęgów (od wiosny do jesieni). Pozostałą część roku spędzają w „ciepłych krajach”, czyli odlatują na południe i zachód, gdzie jest łatwiej zdobyć pokarm w tym okresie.
- **Zimujące** – ptaki przebywające w naszym kraju w okresie zimy. Przybywają z północy i wschodu, gdzie zimy są ostrzejsze niż w Polsce.

Wbrew powszechnemu przekonaniu nie jest tak, że ptaki danego gatunku są ściśle osiadłe, lęgowe lub zimujące. Zachowania te mogą być różne dla różnych populacji, czyli grup danego gatunku, i są zależne np. od warunków środowiskowych w danym miejscu i dostępności pokarmu. Dany gatunek może być zasadniczo wędrowny ale np. populacje żyjące w miastach mogą zatracić potrzebę migracji.

Wędrowki (migracje)

- Skąd ptaki wiedzą, że należy rozpocząć wędrowkę? Migracje są wywołane najczęściej przez zmiany długości światła dziennego i warunki pogodowe. Jednak podczas złych warunków pogodowych ptaki przerywają podróż.
- Podczas wędrowki ptaki kierują się m.in. położeniem słońca i gwiazd, potrafią też ocenić swoją lokalizację na podstawie kierunków świata.
- Różne gatunki odbywają wędrowki do różnych miejsc, położonych w większej lub mniejszej odległości. Uważa się, że największy dystans pokonuje bystrzyk szary (ok. 64 000 km).

Wędrowniki (migracje)

- Podczas wędrówki ptaki napotykają wiele przeszkód tj.: morza, pustynie, góry, drapieżniki, myśliwi.
- Podczas lotu ptaki mogą wykorzystywać prądy powietrzne.
- Wiele gatunków odbywa dalekodystansowe wędrówki tworząc formacje zwane kluczami. Lot od ptaka wiodącego klucz wymaga najczęściej wysiłku ze względu na opór powietrza. Lecąc w kluczu ptaki wiodące klucz zmieniają się, aby wysiłek był równomiernie rozłożony w lecącej grupie.

Zięba

SIEDLISKO

- Zięba zasiedla teren całego kraju. Występuje we wszystkich typach lasów i skupisk drzew, zarówno w obszarach rolniczych jak i zabudowanych.

POKARM

- Wiosną i latem je owady i inne drobne bezkręgowce. Kiedy brakuje tego pokarmu jedzą nasiona, pączki i inne części roślin.
- Pisklęta karmione są larwami (w tym gąsienicami) owadów.

MIGRACJE

- **Ptak częściowo osiadły.** Przylatuje do Polski w marcu i kwietniu.
- Odlatuje w październiku.
- Część osobników osiadła.

DYMORFIZM PŁCIOWY

- Samiec w okresie godowym ma czarne czoło i niebieskoszary wierzch głowy i kark. Boki głowy i pierś są czerwonoróżowe, a brzuch białawy. Grzbiet jest brązowy a kuper zielonkawy. Charakterystyczne są widoczne z daleka białe paski na skrzydłach. Poza okresem godowym kolory samca są bardziej stonowane. Samica ma brązowe i szare barwy.

samiec

samica

Zięba

ROZRÓD

- Gniazdo znajduje się zwykle w rozwidleniu gałęzi drzewa lub krzewu.
- Gniazdo składa się z mchu, porostów, kory. Wypełnione jest korzonkami, trawami, piórami i włosiem.
- Zięby składają jaja od kwietnia lub maja. Odchowują jeden lub dwa lęgi w roku.
- Samica składa 4-5 niebieskawych jaj. Wysiaduje je przez 12-13 dni. Pisklęta opuszczają gniazdo po 13-14 dniach.

CIEKAWOSTKI

Uważa się, że zięba jest najliczniejszym ptakiem występującym na terenie Polski. Zięby występują w luźnych starach, poza sezonem lęgowym, kiedy łączą się w pary.

GŁOS

- Donośny śpiew zięby jest jednym z najczęściej słyszanych wśród leśnego zadrzewienia. Charakterystyczny śpiew można opisać jako: „ci-ci-cit-cit-tjut-tjut-tjuttjutjutju-citirjit”, z charakterystycznym „zawijaszem” na koniec.

Ochrona ścisła.

pisklę

Zięba

Lotka zięby

Jaja i gniazdo zięby

Sylwetka zięby

Jajo i gniazda zięby

Dzięcioł duży

SIEDLISSKO

- Występuje we wszystkich typach lasów, w parkach i większych zadrzewieniach. Pojawia się wszędzie tam, gdzie drzewa są na tyle potężne aby wykuć w nich dziuplę odpowiedniej wielkości.

POKARM

- Podstawę diety dzięcioła stanowią owady, w których poszukiwaniu kuje w pniach otwory o głębokości 10 cm.
- Latem i jesienią dzięcioł zjada chętnie mięsiste owoce, a zimą nasiona drzew iglastych (świerk, sosna).
- Latem dzięcioły mogą też plądrować gniazda ptaków wróblowych wyjadając jaja i pisklęta.

MIGRACJE

- Ptak osiadły.

DYMORFIZM PŁCIOWY

- Wierzch głowy samicy jest zupełnie czarny, samce mają czerwoną plamę z tyłu głowy. Młode ptaki mają całą czerwoną czapeczkę.

samiec

samica

Dzięcioł duży

ROZRÓD

- Samce od przedwiośnia do maja uderzają dziobami w suche gałęzie aby oznaczyć terytorium i zwabić samicę.
- Dzięcioły składają jaja w dziupli, którą wykuwają oboje rodzice na wysokości 1-20 m.
- Sezon lęgowy trwa od kwietnia do czerwca. Odchowują tylko jeden lęg w roku.
- Samica składa 3-8 białych jaj. Wysiaduje je samiec i samica przez okres 10-13 dni. Pisklęta opuszczają gniazdo po 20-24 dniach.

CIEKAWOSTKI

Są to ptaki monogamiczne w czasie sezonu rozrodczego, jednak partnerów zmieniają najczęściej co roku. Dzięcioły latają „falistym” lotem – wznoszą się trzepocząc skrzydłami po czym opadają i znów się wznoszą.

GŁOS

- Dzięcioł duży najczęściej wydaje krótkie i ostre „kik!” pojedynczo albo w serii.

Ochrona ścisła.

młode

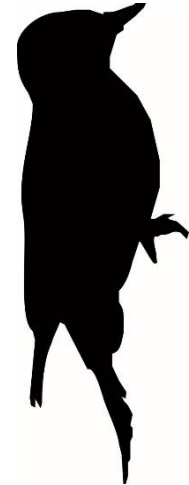
Dzięcioł duży

Lotka dzięcioła

Jaja dzięcioła dużego

Sylwetka

Dziuple dzięcioła

Bielik

SIEDLISSKO

- Gatunek związany ze środowiskiem wodnym, w którym poluje, w pobliżu wody buduje gniazda, koczuje w okresie polęgowym i również w pobliżu wód gromadzi się na noclegowiska. Unika natomiast terenów górzystych, bezleśnych i bez zbiorników wodnych, ale też rozległych i zwartych kompleksów leśnych.

POKARM

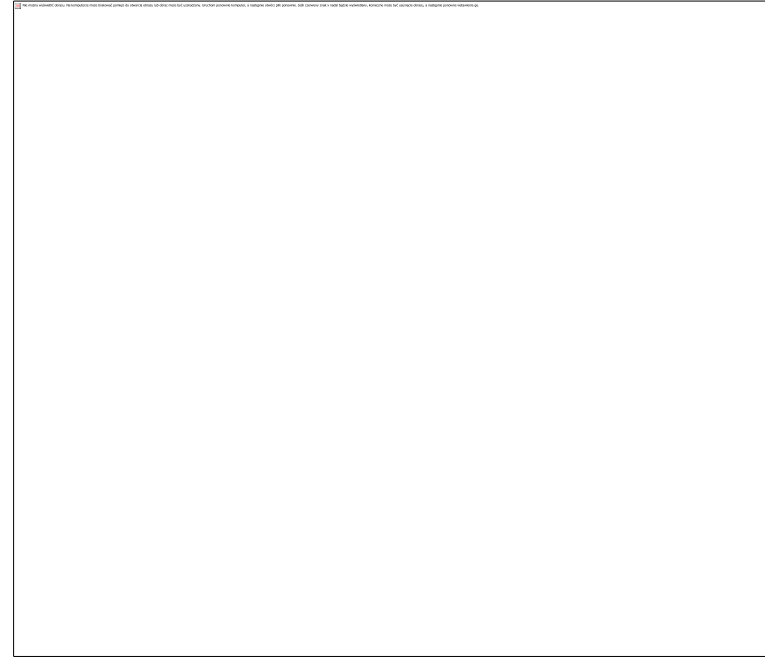
- Łowi głównie ryby (w 65%) – duże leszcze, karpie, ale też szczupaki. Często wybiera te słabsze, chore i pływające przy powierzchni tafli – świeże lub śnięte do 3 kg wagi.
- Poluje również na ptaki (przede wszystkim wodne, do wielkości czapli/gęsi włącznie). Sporadycznie łapie ssaki – zające, gryzonie, a także młode sarny.
- Przy braku świeżej zdobyczy, głównie zimą, zjada również padlinę.

MIGRACJE

- W Europie Środkowej to ptak osiadły lub częściowo wędrowny.

DYMORFIZM PŁCIOWY

- W ubarwieniu brak cech odróżniających samca i samicę.
- Samica nieco większa od samca

Bielik

ROZRÓD

- Bielik zakładają gniazda na wysokim, starym drzewie (w jego koronie), w pobliżu pnia (jego rozwidlenia), tak by mieć łatwy do niego dostęp.
- Jaja składa na gołym podłożu bez ściółki.
- Bieliki łączą się w pary zimą lub wczesną wiosną. Odchowują jeden lęg w roku. Lęg odbywa się od marca do kwietnia,
- Samica składa 2 (rzadko 1-4) białe jaja. Wysiaduje je przez 38-42 dni. Pisklęta opuszczają gniazdo po ok 70 dniach, po czym uczą się latania na zrębach przeskakując z gałęzi na gałąź. Dopiero po 6 miesiącach zyskują pełną samodzielność..

CIEKAWOSTKI

Największy krajowy ptak drapieżny o rozpiętości skrzydeł sięgającej 240 cm.

Ptaki monogamiczne, nierzadko łączące się w pary na całe życie.

GŁOS

- Bielik wydaje głos, który można opisać jako: „kyik kyik”

Ochrona ścisła.

3

Bielik

Jajo

Sylwetka

Lotka

Gniazdo bielika

Jastrząb

SIEDLISSKO

- Stare, luźne drzewostany iglaste i mieszane w pobliżu łąk, pól uprawnych i innych terenów otwartych. Jesienią i zimą częściej spotykany na otwartych terenach. Preferuje zróżnicowane krajobrazy, bogate w kryjówki i długą granicę pomiędzy lasami a przestrzeniami niezadrzewionymi

POKARM

- Najchętniej poluje na gołębie (stąd nazwa – gołębiarz)
- łapie z zasadzki inne średniej wielkości ptaki, głównie krukowate, grzebiące i śpiewające do wielkości drozda
- poluje na wiewiórki, zające, króliki, a nawet drobne gryzonie, które stanowią znaczną część jego diety głównie jesienią

MIGRACJE

- W Europie Środkowej to ptak osiadły lub częściowo wędrowny.

DYMORFIZM PŁCIOWY

- W ubarwieniu brak cech odróżniających samca i samicę.
- Samica nieco większa od samca

Jastrząb

ROZRÓD

- Jastrzębie zakładają gniazda na wysokim, starym drzewie (w jego koronie), w pobliżu pnia (jego rozwidlenia), tak by mieć łatwy do niego dostęp.
- Jaja składa na wyściełanym podłożu złożonym z suchej trawy
- Jastrzębie łączą się w pary zimą lub wczesną wiosną. Odchowują jeden lęg w roku. Lęg odbywa się od marca do kwietnia,
- Samica składa zwykle 3 niebieskawe jaja (czasami 2–6), w odstępach 2–4 dni w marcu i kwietniu. Jaja zmieniają kolor: początkowo białe, następnie siwozielonkawe, oliwkowe
- Po zniesieniu jaja są wysiadywane przez ok 40 dni przez obydwójce rodziców (głównie jednak samica)
- Po 35 dniach od wyklucia potomstwo zaczyna wychodzić z gniazda na sąsiednie gałęzie przez to nazywane są „gałęźnikami”, z których zaczyna podejmować pierwsze próby latania.
- rodzice karmią je do 70. dnia życia, potem młode są już w pełni samodzielne

CIEKAWOSTKI

Jest jednym z najbardziej prześladowanych gatunków dzikich ptaków.

W okresie lęgowym zdobywaniem pokarmu zajmuje się samiec

GŁOS

- Jastrząb wydaje głos, który można opisać jako: „ke-ke-ke-ke-ke”

Ochrona ścisła.

Jastrząb

Jajo

Sylwetka

pióra

Gniazdo bielika

Rudzik

SIEDLIŠKO

- Rudziki zamieszkują obszar całego kraju. Zasięla lasy i parki, również w otoczeniu miejskim. Spotykane są pojedynczo lub w niewielkich grupach.

POKARM

- Żywi się owadami, dżdżownicami i małymi ślimakami. Chwyta je chodząc po ziemi lub spadając na nie z punktu obserwacyjnego.

MIGRACJE

- **Ptāk migrujący.** Przylatuje do Polski w marcu.
- Rudziki odlatują w październiku, jednak corocznie nieliczne osobniki obserwowane są na terenie kraju.

DYMORFIZM PŁCIOWY

- Dorosłe osobniki wyróżnia pomarańczowoczerwona plama rozmieszczona na twarzy i piersi. Młode ptaki mają marmurkowy wzór.

rudzik ze zdobyczą

Rudzik

ROZRÓD

- Rudzik zakłada gniazdo w obszernych, półotwartych dziuplach wśród korzeni drzew i w szczelinach konstrukcji człowieka. Zasiedla również budki lęgowe.
- Gniazdo zbudowane jest z mchu i liści, a wypełnione włosiem i korzonkami.
- Rudziki rozpoczynają lęgi na przełomie kwietnia i maja. Odchowują dwa lęgi w roku.
- Samica składa 4-6 białe, rdzawo nakrapiane jaja. Wysiaduje je przez 13-14 dni. Pisklęta opuszczają gniazdo po 12-15 dniach.

CIEKAWOSTKI

Samiec broni swojego terytorium nie tylko oznaczając śpiewem, ale też aktywnie przeganiając inne samce. Jest mistrzem w wymyślaniu i komponowaniu zwrotek, które z reguły nigdy nie brzmią tak samo i choć powtarzane, zawsze mają nową modyfikację. Śpiewa od rana aż prawie do zmroku, gdy większość śpiewaków już milknie. W swój śpiew wplata frazy zasłyszane od innych śpiewaków.

GŁOS

- Rudzik w swój śpiew wplata charakterystyczne: „tik-ik-ik-ik”.

Ochrona ścisła.

Rudzik

Lotka rudzika

Jaja rudzika

Sylwetka

Gniazda rudzika

Kowalik

SIEDLISSKO

- Kowaliki występują na terenie całego kraju.

POKARM

- W okresie wegetacyjnym kowaliki żywią się owadami i pająkami, a jesienią i podczas zimy nasionami i owocami roślin.
- Zbierają pokarm z gałęzi i liści drzew oraz rozkuwając korę.
- Jesienią kowaliki magazynują nasiona w zakamarkach kory i przykrywają mchem.

MIGRACJE

- **Ptak osiadły.** Przez cały rok pozostaje na tym samym terytorium, z którego przepędza intruzów.

DYMORFIZM PŁCIIOWY

- Różnice w ubarwieniu samca i samicy są bardzo subtelne. Samce mają z zasady bardziej intensywne ubarwienie i bardziej rdzawe podogonie, które u kowalików usiane jest białymi kropkami.

Kowalik

ROZRÓD

- Zakłada gniazdo w dziuplach drzew wykutych przez dzięcioły lub powstałych w inny sposób. Korzystają również z budek lęgowych. Kowaliki zmniejszają wielkość otworu do własnych potrzeb poprzez oblepienie brzegów błotem.
- Gniazdo wyściełane jest korą drzew, liśćmi, trocinami i próchnem.
- Kowaliki rozpoczynają lęgi od kwietnia. Odchowują tylko jeden lęg w roku.
- Samica składa 5-9 białe nakrapiane jaja. Wysiaduje je przez 13-18 dni. Pisklęta opuszczają gniazdo po 24 dniach.

CIEKAWOSTKI

Kowalik znany jest z tego, że jako jedyny gatunek ptaka w Polsce potrafi chodzić po pniu głową w dół. Nie tylko to potrafi, a w ręcz porusza się w ten sposób najczęściej.

GŁOS

- Kowalik wydaje monotony głos, który można opisać jako: „zit”.

Ochrona ścisła.

Kowalik

Lotka kowalika

Jaja kowalika

Sylwetka kowalika

Dziuple kowalika

Mysikrólik

SIEDLIŠKO

- Gatunek ten występuje na terenie całego kraju w lasach iglastych i mieszanych. Podczas wędrówek można go obserwować w zadrzewieniach znajdujących się nawet na terenach miast.

POKARM

- Odżywiają się głównie drobnymi owadami (gąsienice i postacie dorosłe). Zimą mysikróliki poszukują jaj i poczwarek owadów zimujących w zakamarkach kory i igłach drzew.
- Dodatkowo do pokarmu zwierzęcego są nasiona świerka i sosny.

MIGRACJE

- **Ptāk częściowo osiadły.** Odbywa wędrówki na nieduże odległości.

DYMORFIZM PŁCIOWY

- Między samcem a samicą występuje różnica w ubarwieniu: samica ma jednolicie żółty pasek na głowie, a samiec dodatkowo zabarwiony na pomarańczowo.

samiec

samica

Mysikrólik

ROZRÓD

- Mysikróliki zakładają gniazda na gałęziach świerka lub jodły, na dużej wysokości.
- Gniazdo w kształcie czarki zbudowane jest z mchów i porostów splecionych pajęczynami. Wyściółkę stanowią pióra i włosie.
- Mysikróliki rozpoczynają lęgi na przełomie kwietnia i maja. Odchowują dwa lęgi w roku.
- Samica składa 8-12 beżowe jaja. Wysiadyuje je przez 15-17 dni. Pisklęta opuszczają gniazdo po 14-19 dniach.

CIEKAWOSTKI

Mysikrólik (wraz z podobnym z wyglądu zniczkiem) uważany jest za najmniejszego przedstawiciela polskiej awifauny. Długość jego ciała wraz z dziobem i ogonem to jedynie 9-9,5 cm. Waży 4-7,5 g. Jest to bardzo ruchliwy ptak wykazujący dużą odporność na warunki skrajne warunki atmosferyczne. Podczas zimowych mroźnych nocy jest w stanie przeżyć siedząc na gałęzi drzewa, podczas gdy inne ptaki szukają ciepłych kryjówek.

GŁOS

- Odzywa się cichym „sisisi”.

Ochrona ścista.

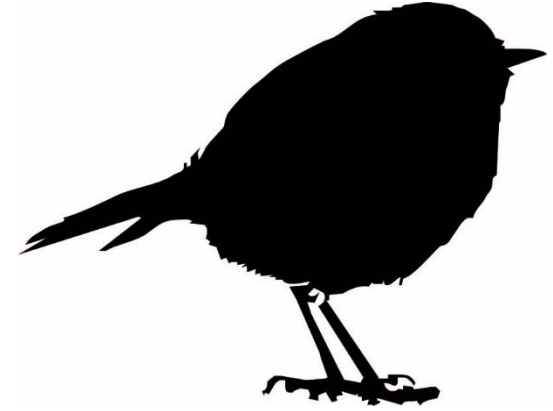
Mysikrólik

Pióro z ogona

Jaja mysikrólika

Sylwetka

Gniazda mysikrólika

Puszczyk

SIEDLISKO

- Puszczyki są najliczniejszymi polskimi sowami. Występują na terenie całego kraju w lasach liściastych i mieszanych oraz zadrzewieniach śródpolnych oraz parkach dużych aglomeracji miejskich.

POKARM

- Drobne gryzonie, ptaki, owady i dżdżownice.
- Puszczyki wypatrują zdobyczy w locie lub z gałęzi drzew.

MIGRACJE

- Ptak osiadły.

DYMORFIZM PŁCIOWY

- W ubarwieniu brak cech odróżniających samca i samicę.

Puszczyk

ROZRÓD

- Puszczyki zakładają gniazda w dziuplach, na strychach budynków oraz porzuconych gniazdach innych dużych ptaków.
- Jaja składa na gołym podłożu bez ściółki.
- Puszczyki łączą się w pary jesienią. Odchowują jeden lub dwa lęgi w roku. Pierwszy lęg odbywa się od lutego do kwietnia, a drugi w czerwcu.
- Samica składa 3-5 białe jaja. Wysiadyuje je przez 28-30 dni. Gniazdownik pisklęta opuszczają gniazdo po 25-30 dniach, po czym ukrywają się w bliskim otoczeniu gniazda, gdyż dopiero po kolejnym tygodniu uzyskują zdolność lotu. Dopiero po 3 miesiącach zyskują pełną samodzielność..

CIEKAWOSTKI

Kolorystyka poszczególnych osobników jest zróżnicowana, obserwuje się szarawobrązowe oraz rude osobniki. Puszczyki prowadzą nocny tryb życia. Wtedy też łatwo usłyszeć ich charakterystyczny głos. W ciągu dnia ptaki te ukrywają się w dziuplach lub przy pniach drzew. Ptaki te łączą się w pary na całe życie.

GŁOS

- Puszczyk wydaje głos, który można opisać jako: „huuh huuh” i „kefik”.

Ochrona ścisła.

Puszczyk

Lotka

Jaja puszczyka

Sylwetka

Gniazdo puszczyka

Dzięcioł czarny

SIEDLISSKO

- Dzięcioł czarny zamieszkuje rozległe lasy iglaste i mieszane. Wymaga otoczenia, gdzie wielkość drzew pozwala na wykucie dużej dziupli (otwór wlotowy ma wielkość 12 cm). Poza sezonem lęgowym można go obserwować w większych parkach i w skupiskach drzew.

POKARM

- Poszukują pokarmu rozkuwając korę i pnie drzew. Żywi się larwami, poczwarkami i dorosłymi postaciami mrówek oraz chrząszczy żyjących w drewnie.

MIGRACJE

- Ptak osiadły.

DYMORFIZM PŁCIOWY

- Samiec dzięcioła czarnego ma na głowie czerwoną czapkę, natomiast samica jedynie czerwoną plamę na potylicy.

Dzięcioł czarny

ROZRÓD

- W marcu dzięcioły czarne znajdują odpowiednie miejsce na wysokości 8-20 m dziuplę i ją wykuwają.
- Dzięcioły czarne rozpoczynają lęgi od połowy kwietnia do połowy maja. Odchowują tylko jeden lęg w roku.
- Samica składa 3-6 białe jaja. Wysiaduje ją oboje rodzice przez 12-14 dni. Pisklęta opuszczają gniazdo po 24-28 dniach.

CIEKAWOSTKI

Największy krajowy gatunek dzięcioła. Ptak płochliwy, jego obecność łatwo zauważyć po charakterystycznym dudnieniu dzioba w pnie drzew. Lata najczęściej w linii prostej machając rytmicznie skrzydłami. Dzięcioły łączą się w pary na początku każdego roku.

GŁOS

- Dzięcioł czarny wydaje głośny głos, który można opisać jako: „kuih kwi kwi kwi”.

Ochrona ścisła.

Dzięcioł czarny

Pióro z ogona

Jaja i gniazdo dzięcioła

Sylwetka

Dziuple dzięcioła czarnego

Puchacz

SIEDLISSKO

- Na nizinach zasiedla stare, zwarte, rozległe lasy (częściej iglaste) w pobliżu bagien, torfowisk, rzek i jezior lub innych otwartych przestrzeni zapewniających pokarm przez cały rok

POKARM

- Głównie gryzonie, jeże, wiewiórki, krety a także ptaki wielkości od gołębia do krzyżówki
- Uzupełnienie diety mogą niekiedy stanowić płazy, gady i zbierane z brzegów ryby
- Puchacz podczas aktywnego przeszukiwania terytorium nie pogardzi także znalezionej padliną.

DYMORFIZM PŁCIOWY

- Obie płci są ubarwione jednakowo, ale samice są znacznie większe.

Puchacz

ROZRÓD

- Zakładają gniazda na ziemi (u nasady pnia, pomiędzy korzeniami) i wysokich drzewach iglastych, bardzo często wykorzystuje opuszczone gniazda dużych ptaków.
- Wyprowadza jeden lęg w roku. Moment złożenia jaj przypada od lutego do początku kwietnia. Część par może w danym roku w ogóle nie przystępować do lęgu. Pary pozostają razem przez całe życie.
- Wilgi rozpoczynają lęgi od maja. Odchowują tylko jeden lęg w roku.
- Samica składa 2-3 białe bez połysku jaja. Samica wysiaduje je przez 32-35 dni. Pisklęta opuszczają gniazdo po ok 35 dniach. Jaja składa w gnieździe wypełnionym suchą trawą, mchem lub gałęziami, z czasem zapełnia się wypluwkami oraz sierścią i piórami ofiar.

CIEKAWOSTKI

- Największa najprawdopodobniej obecnie sowa świata

GŁOS

- Jest to przerywane co 8-12 sekund, bardzo donośne (słyszane nawet do 5 km) ponure pohukiwanie „pu-hu” lub „PHUoo” (od czego wzięta się nazwa)

Ochrona ścisła.

Puchacz

Jaja i gniazdo

Sylwetka

Pióro z ogona

Gniazda puchacza